

گەرانه وهپه كى بههيزى سه در!

30-08-2022

نووسه ره كان

زريان روژه لاتی

كورتە : گوتاریكى موقتەدا سەدر بەس بوو بۆ ئەوێ پێكدادانی نیوان ئەندام و لایهنگرانی رهوتەكەى له گەل
به شێك له گرووپه چهكداریهكانى شیعه راگیردریت

گوتاریکی موقته‌دا سهدر به‌س بوو بۇ ئه‌وه‌ی پیکدادانی نیوان ئەندام و لایه‌نگرانی ره‌وته‌کە‌ی له‌گه‌ل به‌شیک له‌ گروویه چه‌کداریه‌کانی شیعه رابگیردینت. ئەمه‌ش گه‌رانه‌وه‌یه‌کی به‌هیزی سهدر بوو. به‌تایه‌ت دوا‌ی ئەو "وازه‌ینانه‌ی" که رایگه‌یاندبوو! ئەو جارێکی دیکه نمایشی توانا و ده‌سه‌لاتی بن رکا‌به‌ری خۆی به‌سهر لایه‌نگره‌کانی ره‌وته‌کە‌ی کرده‌وه و له‌ رێگه‌ی گوتاره‌کە‌ی، ئەوه‌ی پیشاندا که سه‌ره‌پای "وازه‌ینان"، پرۆسه‌ی سیاسی به‌بن سهدر، لانیکه‌م له‌ ماوه‌ی کورتخایه‌ندا، واتای ئالۆز و ناسه‌فامگیری ده‌ده‌ات. هه‌روه‌ها مۆریکی راستیش بوو له‌و شرۆفانه‌ی که پێیانوابوو هیشتا زوو پیکدادانه‌کان ببنه شه‌رێکی فراوانی نیوخۆیی شیعی.

زیادبونی گوشاره‌کان و په‌رچه‌کرداری سهدر

له‌ ماوه‌ی رابردوودا چوارچێوه‌ی هاوئا‌هه‌نگی هه‌وله‌کانی چ‌کردبووه‌وه بۇ ئه‌وه‌ی کۆبوونه‌وه‌یه‌کی په‌رله‌مان ریک‌بخت تاوه‌کو قسه‌ی خۆی بباته‌ سه‌ر. ئەمه‌ش به‌بن گۆیدانه ئەو داوا‌یه‌ی سهدر سه‌باره‌ت به‌وه‌ی پێویسته‌ ده‌سه‌بج‌ په‌رله‌مان هه‌لبوه‌شیته‌وه. هاوکات له‌گه‌ل ئەوانه‌شدا، ره‌خنه‌کانی "تایه‌تول‌لا" کازمی حائیری له‌ سهدر و داواکە‌ی له‌ شیعه‌کان بۇ ئه‌وه‌ی رابه‌ری ئێران بکه‌نه مه‌رجه‌عی خۆیان، گورزیک بوو له‌ پێگه‌ی ئایینی سهدر. کاتی خۆی، سهدر لای حائیری وانە‌ی "خارج له‌ فیه‌می" ده‌خویند و به‌و پێیه‌ی هه‌رکه‌سێک که به‌ه‌و بی‌ته مه‌رجه‌عی ته‌قلید، پێویستی به‌ ره‌زامه‌ندی مه‌رجه‌عیکی دیکه‌یه، ئیدی له‌مه‌ودوا سهدر ناچاره له‌ ده‌رگای مه‌رجه‌عیکی دیکه بدات! ئەمه‌ بێجگه له‌وه‌ی که هه‌ندیک له‌ موقلیده‌کانی حائیری که بۇ خۆی خه‌لکی عێراقه، لایه‌نگری سهدرن و قسه‌ی مه‌رجه‌عی "تایه‌تول‌لا" موقه‌لیده‌کانی "قورسای خۆی هه‌یه. هه‌روه‌ها دژی پێگه‌ی "تایه‌تول‌لا" سیستایش بوو که سهدریه‌کان له‌ مملانییه‌کاناندا له‌گه‌ل چوارچێوه‌ی هاوئا‌هه‌نگی، بۇ بالانسی ره‌وایی ئایینی و جه‌ماوه‌ری که‌لکیان لێوه‌رده‌گرت. بۆیه موقته‌دا سهدر له‌ وه‌لامی "تایه‌تول‌لا" حائیری دا که داوا‌ی له‌ شیعه‌کان و "موقه‌لیده‌کانی" خۆی کردبوو که ئیدی پرس و را به‌ رابه‌ری ئێران بکه‌ن، گوتبووی "نه‌جه‌فی ئەشرف شوینی مه‌رجه‌عیه‌ته" وه‌ک ئاماژه‌یه‌ک بۇ مه‌رجه‌عیه‌تی "تایه‌تول‌لا" سیستانی.

زۆر سه‌رنج‌راک‌شیشه‌ که پێشتر له‌ تۆماره‌ ده‌نگیه‌کانی نووری مالیکی‌شدا، باسی مه‌رجه‌عیکی ئایینی به‌ ناوی "تایه‌تول‌لا میرزا" هاتبوو که گوايه فه‌تواکە‌ی بۇ شه‌ر ناماده‌یه!

له‌ ماوه‌ی رابردوودا گوشاره‌ سیاسی و ئایینییه‌کان بۇ ریه‌ری ره‌وتی سهدر به‌ جۆریک زیادیان کرد که ره‌نگه به‌ پێویستی زانیینت جارێکی دیکه ئەوه به‌ بیر هه‌مووان بێنیته‌وه که پرۆسه‌ی سیاسی به‌بن ئەو تیکه‌ده‌چیت و ئالۆزی عێراق ده‌گریته‌وه. ئەوه‌ی له‌ رۆژانی رابردوودا روویدا، گرزی و دواتریش پیکدادانیکی کۆنترۆل‌کراو بوو که سه‌رئه‌نجام هیز و توانای سهدری بۇ تیکدانی یارییه‌کان له‌ چوارچێوه‌ی هاوئا‌هه‌نگی و ته‌نانه‌ت بۇ کۆنترۆل‌کردنه‌وه‌ی گرزییه‌کان پیشاندا‌یه‌وه.

پێچه‌وانه‌ی ئەو دیدگایه‌ی که پێیوابوو شه‌رێکی نیوخۆیی گه‌وره‌ی شیعی رووده‌ات، ئەمه له‌ سه‌ره‌تاوه‌ دیاربوو که ته‌نانه‌ت ئەگه‌ر شه‌ریش رووبدات ئەگه‌ری گه‌وره‌بوون و درێژه‌کێشانی زۆر نییه، چونکه به‌رله‌ هه‌موو شتێک، سهدر له‌ رێگه‌ی "ده‌ستله‌کارکێشانه‌وه‌کە‌ی"، ده‌رگایه‌کی کراوه‌ی بۇ کۆنترۆل‌کردنی دۆخه‌که له‌ ده‌ستی خۆیدا هیشتبوووه‌وه وه‌ک ئەوه‌ی که کردی. تایه‌تول‌لا سیستایش قسه‌ی کۆتایی خۆی نه‌کردبوو. هه‌روه‌ها سه‌ره‌پای زیادکردنی گوشاره‌ سیاسی و ئایینییه‌کان بۇ سهدر، هیشتا هه‌موو لایه‌نه‌کانی چوارچێوه‌ی هاوئا‌هه‌نگیش خوازباری گرژکردنی زیاتری دۆخه‌که نه‌بوون. ئەمه‌ بێجگه له‌وه‌ی که لانیکه‌م له‌م وه‌ختانه‌ی ئیستادا، پالنه‌ریکی ده‌ره‌کی به‌هیز نه‌بوو بۇ ئه‌وه‌ی که شه‌ری نیوخۆیی شیعه‌ گورتر بکات. به‌ده‌ر له‌وه‌ش، شه‌ری نیوخۆی شیعه‌ ده‌یتوانی کاریه‌ری له‌سه‌ر بازاری نه‌وت، هه‌روه‌ها بازاریکی 40 ملیونی بۇ ده‌ر و دراوسییه‌کانیشی دابنیت که جیگه‌ی په‌سه‌ندی کۆمه‌لگه‌ی نێوده‌وله‌تی نییه.

ئێستا چی رووده‌ات؟

له‌ دوا‌ی هه‌لبژاردنه‌وه‌ تائێستا، سهدر چه‌ند جارێک ده‌رفه‌تی به‌ چوارچێوه‌ی هاوئا‌هه‌نگی دا تاوه‌کو حکومه‌ت پێکه‌وه‌بن. وه‌ک مۆله‌ته‌ چل رۆزییه‌که، کشانه‌وه‌کە‌ی له‌ په‌رله‌مان و دوا‌ی ئەوه‌ش نوێزه‌کە‌ی سهدر که تێیدا جه‌ختی کردبوو له‌وه‌ی که ده‌کرێ حکومه‌ت پێکه‌وه‌ بنین، به‌لام چه‌ند مه‌رجیکی بۇ دانابوون. له‌به‌رامبه‌ردا، چوارچێوه‌ی هاوئا‌هه‌نگی به‌ به‌ریزێکردنی محهمه‌د شیاع سوودانی که سهدریه‌کان وه‌ک کۆپی دووه‌می مالیکی سه‌یریان ده‌کرد و هه‌وه‌رها له‌ ریی به‌یاننامه‌یه‌که‌وه که گوايه رێگه‌ ناده‌ن به‌و گۆرانکاریانه‌ی که مسته‌فا کازمی سه‌رۆکوه‌زیران له‌ هه‌ندیک پۆستی وه‌ک ده‌زگای هه‌والگری و نوسینگه‌کە‌ی خۆیدا کردوونی، ئەو ترسه‌یان لای سهدر گه‌وره‌ کرد

كە نەكا دواي پىكەوونانى حكومەت، ھەولەكانى چوارچىوھى ھاوتاهەنگى بۇ سېرنەوھى ئەو زياتر بىن. ئەمە رىك ئەو ترسە بوو كە پىشتر چوارچىوھى ھاوتاهەنگى لە حكومەتتىكى سەدرى ھەيبوو! ئەوان پىنانوابوو كە ئەگەر سەدر بە تەواوى جەلھوى دەسەلات بگرىتە دەست، ئىدى ئەوان دەسپىتەوھ.

بە ئەگەرى زۆر، دواي رووداوهكانى ئەو چەند رۇژە، ئىدى باسى رىككەوتنى سەدر و چوارچىوھى ھاوتاهەنگى بۇ ھاوبەشى لە حكومەت كۆتايى ھاتووھ و ئەوھى لە ئاسۆ ديارە ھەر دووبارە كىردنەوھى ھەلبۇاردنە بە ئەگەرى زۆر. سەرتەنجام ھەردوولا سازشيك لەسەر ئەوھ دەكەن. ئەمە سەرەراي ئەوھى كە لەوانەبە تاوھكو ماوھبەكى دىكەش گرژىبەكان بەردەوام بىن. چونكە حكومەتئىش پىكبھىندىت ئەوا ھەموو كات ئەگەرى دەستپىكردنەوھى خۇپىشاندان و ناسەقامگىرى لە ئارادا دەبىت و ئەستەمە لايەنىكىشان بتوانن لە شەرىكى نىوخۇبىدا ئەوى دىكەيان بسپىتەوھ. سەرەراي ئەوھى كە سەدر جەختى لە وازھىنانى خۇى لە سىياسەت كىردەوھ، بەلام "وھزىرەكەى" لە توبتەر گەراندەوھ و بە گوتنى ئەوھى كە "ناھىلن دەستدرىژى بگرىتە سەر خۇپىشاندەران"، ئەو پەيامەى دا كە بەو ئاسانىيە مەيدان چۆل ناكات!